

Навчук Г.В., Шутак Л.Б.

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет»*

Когнітивний напрям вивчення мови (когнітивна лінгвістика) нині є одним із пріоритетних напрямів сучасного мовознавства. Його основна мета – з'ясування різних фактів лінгвальної дійсності на підставі їх зв'язку з певними явищами в мисленні людини. Когнітивна лінгвістика вивчає мову та мовлення як засіб сприйняття й осмислення позамовної дійсності; категоризації та концептуалізації її фрагментів і внутрішнього рефлексивного досвіду людини; обробки, збереження, використання й передавання необхідних знань та інформації. Об'єктом когнітивної лінгвістики є, зокрема, мова та її одиниці як експоненти когнітивних структур. Когнітивні дослідження мови висувають на перший план проблеми співвідношення мовних структур зі структурами ментальними, а також антропоцентричними питаннями, що репрезентують у мові та свідомості людини її досвід і різні типи знань, набутих нею в процесі соціалізації та розвитку. Активний розвиток когнітивних лінгвістичних студій пояснюють зверненням мовознавців до процесів мовленнєво-мислительної діяльності людини, потребою її розуміння й пояснення. Інтегративний характер учасних лінгвістичних розвідок визначається також поєднанням когнітивного й дискурсивного підходів у вивченні мови, мовлення, їхніх одиниць, явищ і фрагментів лінгвальної дійсності. Основою когнітивно-дискурсивного дослідження мови є її розуміння і як однієї з основних здібностей людського мозку, пов'язаних зі здійсненням ментальних операцій, необхідних для забезпечення життєдіяльності людини (у тому числі й мовленнєвого спілкування), і як головного засобу передавання знань та обміну інформацією в процесі комунікації. Під впливом панівних когнітивного й когнітивно-дискурсивного підходів у вивченні мови, що усталилися в лінгвістиці наприкінці ХХ – початку ХХІ століть, і відбувається поява та становлення нового напрямку дослідження термінів і терміносистем – когнітивного (когнітивно-дискурсивного) чи гносеологічного термінознавства.

Порівнюючи традиційне та когнітивне термінознавство, доходимо висновків: традиційне термінознавство не виходило за межі аналізу терміна й тієї системи понять, яку він відображає, а когнітивне термінознавство є «відкритим» для широких міждисциплінарних програм дослідження, для вивчення термінів і терміносистем у широкому культурному контексті. З одного боку, когнітивне термінознавство продовжує традиції лінгвоцентричного (терміноцентричного, або класифікаційно-структурного) термінознавства, спрямованого на аналіз термінів, терміносистем, особливостей їх творення, функціонування, упорядкування тощо; з іншого – воно набуває рис, характерних для сучасного етапу наукового лінгвістичного знання: стає антропоцентричним, міждисциплінарним, поліпарадигмальним, передбачає профілювання того самого термінологічного об'єкта дослідження різними дослідницькими парадигмами, звертає увагу й на асистемні явища, синтезує позиції різни хшкіл і напрямів. Спираючись на принципи антропоцентризму, когнітивне термінознавство пропагує епістему, «суб'єктивні властивості об'єкта наукового пізнання», розглядаючи термін як компонент динамічної підсистеми мови, своєрідний корелят ментальної операції, що відбувається у свідомості дослідника, «одиницю, що конвенційно співвідноситься з поняттям і предметом професійної галузі та слугує засобом концентрації, фіксування, збереження й передавання професійної інформації». І з позицій когнітивного термінознавства терміни народжуються в дискурсі та формують свій зміст у процесі когніції й лише пізніше закріплюються або не закріплюються за потреби в текстах, у словниках, у тезаурусах або термінологічних банках даних тощо.

Отже, когнітивне термінознавство з'ясує причини й механізми динамічних змін, що відбуваються у сфері наукової (професійної) комунікації та враховує когнітивно-комунікативні та когнітивно-дискурсивні потреби носіїв мови.

Никифорок Т.М.

ЗВУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ВІРШОВАНИХ ТВОРІВ СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА ДРУГОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ (1867-1875)

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет»*

Віршована творчість Сидора Воробкевича вже була об'єктом літературознавчого осмислення. Про поезію буковинця писали О. Маковей, І. Франко, М. Івасюк, М. Юрійчук та П. Никоненко, Б. Мельничук, Ковалець. Здебільшого увага дослідників зосереджувалася на біографічних відомостях та жанрово-тематичному аналізу творів. Залишається недостатньо вивченим такий важливий аспект віршованої творчості С. Воробкевича як поезика, елементом якої є фоніка.

Наукових праць, присвячених питанням поезики того чи іншого автора у вітчизняній науці про літературу, написано вже немало. Однак, лише в останнє десятиліття з'явилися праці, базовані на застосуванні статистичної обробки матеріалу. Такими стали дослідження О. Кудрявцевої, В. Півторака. В. Півторак, крім статистики щодо версифікації, використав запропонований Б. Ярхо ще у 1925 році принцип підрахунків щодо інших складових поезики на основі визначення «частотного коефіцієнту» (ЧК), який є відношенням поетичного елемента до загальної кількості рядків. Такий підхід використано у працях О. Романиці та Р. Пазюка.